

2024-YILDA BARCHA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA TENG RAQOBAT SHAROITINI YARATISHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING O'RNI

Xurramov Xurshid Shuhrat o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot Universiteti Samarqand filiali talabasi

***Annotatsiya:** Ushbu maqola 2024-yilda O'zbekiston tadbirkorlik subyektlariga soliq imtiyozlarining ta'sirini va iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, soliq imtiyozlari tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va innovatsiyalarni joriy etishda muhim vosita hisoblanadi. Maqolada soliq imtiyozlarining afzalliklari, iqtisodiy o'sishga ta'siri va innovatsiyalarni rivojlantirishdagi roli o'rganiladi. Ushbu tadqiqot O'zbekiston iqtisodiyotida teng raqobat sharoitlarini yaratishda soliq siyosatini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.*

***Kalit so'zlar:** Soliq imtiyozlari, Tadbirkorlik, Iqtisodiy rivojlanish, Innovatsiyalar, Raqobatbardoshlik, Kichik va o'rta biznes, Ijtimoiy barqarorlik, O'zbekiston iqtisodiyoti, Ish o'rinlari, Investitsiyalar*

Kirish

Ushbu maqolaning maqsadi 2024-yilda O'zbekiston tadbirkorlik subyektlariga soliq imtiyozlarining ta'sirini o'rganish va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini hamda teng raqobat sharoitlarini yaratishda qanday rol o'ynashini tahlil qilishdir. Tadqiqot shuni ko'rsatadi: soliq imtiyozlari tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Bunda quyidagi savollarga javob berish ko'zda tutilgan:

- *Soliq imtiyozlari qanday afzalliklar yaratadi?*
- *Ular iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir ko'rsatadi?*
- *Innovatsiyalar va raqobatbardoshlikni oshirishda ularning roli qanday?*

Mavzu ahamiyati

O'zbekiston iqtisodiyoti uchun soliq imtiyozlari innovatsiyalarni rag'batlantirish va ish o'rinlarini yaratish bo'yicha muhim vositadir. Ular barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi.

1. Tadbirkorlik va Iqtisodiy Rivojlanish

1.1. Tadbirkorlikning roli

Tadbirkorlik iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida kichik va o'rta biznes sektori 2023-yilda yalpi ichki mahsulotning 30% ni tashkil etdi va 1 milliondan ortiq yangi ish o'rinlari yaratdi. Kichik va o'rta biznes iqtisodiyotning muhim qismidir, ish o'rinlari, innovatsiyalar va barqaror rivojlanish uchun asosiy manba hisoblanadi.

1.2. Iqtisodiy o'sish va tadbirkorlik

Tadbirkorlar yangi g'oyalarni amalga oshirish va innovatsiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi. 2023-yilda O'zbekiston iqtisodiy o'sishi 5% dan ortiq bo'lib, bu tadbirkorlik faoliyatining kengayishi bilan bog'liq. Tadbirkorlar orqali yaratilgan yangi ish o'rinlari esa ijtimoiy barqarorlikka hissa qo'shmoqda.

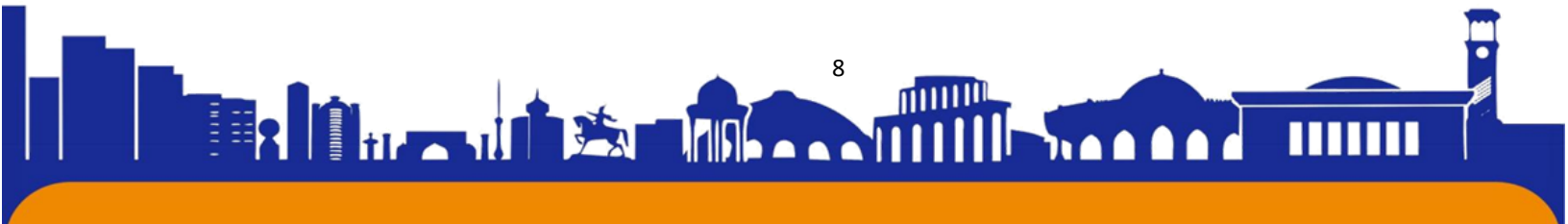
2. Soliq Imtiyozlari va Ularning Turlari

2.1. Soliq imtiyozlarining turlari

- **Soliq stavkalarini kamaytirish:** Kichik bizneslar uchun soliq stavkalarining kamaytirilishi, ularga moliyaviy yukni kamaytirishga yordam beradi. O'zbekiston hukumati kichik biznesga mo'ljallangan soliq stavkalarini 15% dan 10% gacha kamaytirishni rejalashtirmoqda.
- **Soliqdan ozod qilish:** Yangi tadbirkorlik subyektlari uchun bir necha yil davomida soliqdan ozod qilish, ularni bozorga kirishida qo'llab-quvvatlaydi. Bu, o'z navbatida, ularning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.
- **Moliya va kredit imtiyozlari:** Innovatsion loyihalar uchun subsidiyalar va moliyaviy yordam. O'zbekiston hukumati innovatsion startaplar uchun moliyaviy yordam ko'rsatishni maqsad qilmoqda.

2.2. Afzalliklar

Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlarning 70% dan ortig'i o'z faoliyatini kengaytirgan. Bunday imtiyozlar nafaqat iqtisodiy o'sishni, balki ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. 2023-yilda

soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlar tomonidan 250,000 dan ortiq yangi ish o'rnini yaratildi.

3. Metodologiya

Ushbu tadqiqotda aralash metodologiya qo'llanildi. Ma'lumotlar to'plami sifatida 2023-yilda O'zbekistonning 500 ta tadbirkorlik subyektidan olingan so'rovnomalar natijalari va davlat statistikasi ma'lumotlari foydalanildi. Tahlil uchun statistik metodlar, jumladan, regressiya tahlili va tavsifiy statistika qo'llanildi.

Bundan tashqari, tadqiqot doirasida intervyu va fokus-guruhlar o'tkazilib, tadbirkorlar orasida soliq imtiyozlari haqidagi fikrlar va tajribalar o'rganildi.

4. Natijalar

4.1. Iqtisodiy ta'sirlar

Natijalar shuni ko'rsatdi:

- Soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlarning 65% o'z faoliyatlarini kengaytirishga muvaffaq bo'lgan. Bu iqtisodiy o'sishga va yangi ish o'rinlari yaratishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.
- 2023-yilda yangi ish o'rinlari yaratishga qaratilgan tadbirlar orqali 250,000 dan ortiq yangi ish o'rnini paydo bo'ldi.

4.2. Innovatsiyalar

2023-yilda innovatsion loyiha amalga oshirgan tadbirkorlarning 58% soliq imtiyozlaridan foydalangan. Bu ularning raqobatbardoshligini oshirishga yordam berdi va yangi texnologiyalarni joriy etishga turtki berdi. Texnologik startaplar soni 40% ga oshdi.

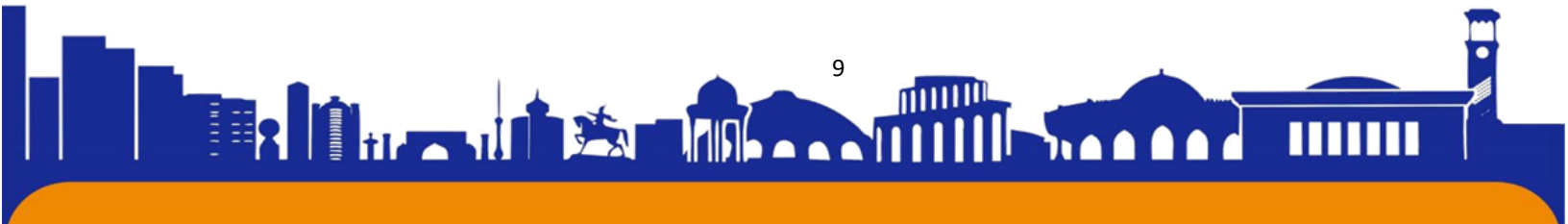
4.3. Ijtimoiy ta'sirlar

Soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlarning ish o'rinlari yaratishi, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga hissa qo'shadi. 2023-yilda 250,000 dan ortiq yangi ish o'rnini yaratish, nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ham oshirdi.

Tadbirkorlik faoliyatining kengayishi natijasida yangi ish o'rinlarining 45% dan ortig'i ayollar va yoshlar uchun yaratilgan. Bu, gender tengligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shadi.

Ijtimoiy loyihalarga qaratilgan tadbirkorlar soni 30% ga oshdi, bu esa mahalliy jamiyatlar uchun qo'shimcha foyda keltiradi va aholi farovonligini oshiradi.

4.4. Tadbirkorlar orasida fikrlar

Intervyularada tadbirkorlar soliq imtiyozlarining iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlarini ta'kidladi. Ular:

Soliq imtiyozlarining ularning biznesiga qo'shgan hissasini yuqori baholashdi. Ko'plab tadbirkorlar yangi investitsiyalarni jalb qilishda soliq imtiyozlarining katta rol o'ynayotganini qayd etdilar.

Soliq imtiyozlari orqali olingan qo'shimcha mablag'lar, yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsiyalarni amalga oshirishga imkon berdi. Tadbirkorlar ularni iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy rivojlanish uchun zarur deb hisoblaydilar.

5. Savol-javoblar

Tadbirkor bilan intervyu

Savol: Sizningcha, soliq imtiyozlari biznes faoliyatingizga qanday ta'sir ko'rsatdi?

Tadbirkor: "Soliq imtiyozlari menga yangi loyihalarni amalga oshirishda yordam berdi. Men o'z biznesimni kengaytirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarni tejashga muvaffaq bo'ldim."

Savol: Sizga qanday soliq imtiyozlari ko'proq yordam berdi?

Tadbirkor: "Soliq stavkalarining kamaytirilishi juda muhim. Bu men uchun yillik xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirdi va yangi xodimlar yollash imkonini berdi."

Savol: Tadbirkorlik va soliq imtiyozlari haqida qanday fikrdasiz?

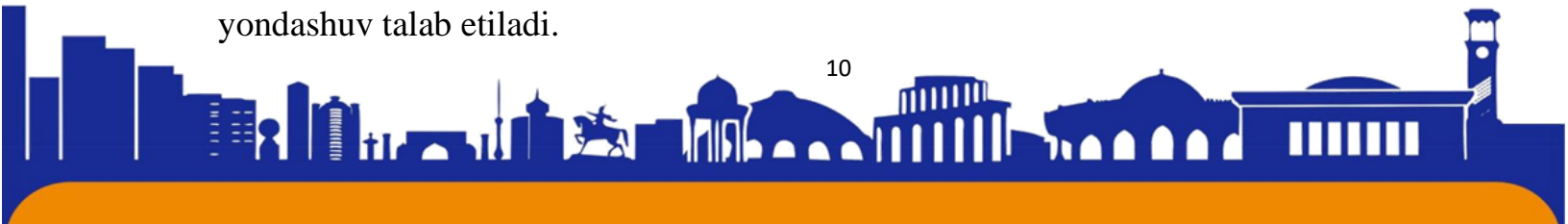
Tadbirkor: "Tadbirkorlik iqtisodiy rivojlanishda asosiy rol o'ynaydi. Soliq imtiyozlari esa tadbirkorlarning ishini osonlashtiradi. Biroq, ularni qanday amalga oshirish muhimdir."

Savol: Sizningcha, O'zbekistondagi soliq siyosati qanchalik samarali?

Tadbirkor: "O'zbekistonning soliq siyosati o'zgarishlar qilmoqda. Ko'plab tadbirkorlar o'z faoliyatini kengaytirishga imkoniyat topmoqda, lekin muammolar ham bor. Noto'g'ri foydalanish va murakkab qoidalar hali ham muammo."

6. Muhokama

Natijalar soliq imtiyozlarining iqtisodiy ta'siri borasida muhim bilimlar beradi. Raqobat muhitini yaxshilash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda soliq imtiyozlarining o'ri kattadir. Tadbirkorlar uchun qo'shimcha ta'lim va treninglar o'tkazish muhimdir. O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida soliq imtiyozlari ustuvor ahamiyatga ega. Biroq, muammolar ham mavjud: noto'g'ri foydalanish, moliyaviy cheklovlar va cheklangan resurslar. Ushbu muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuv talab etiladi.

7. Tavsiyalar

- **Soliq siyosatini yanada takomillashtirish:** Soliq imtiyozlarini yanada aniqlashtirish va kengaytirish. Kichik va o‘rta bizneslar uchun yangi imtiyozlarni kiritish.
- **Monitoring va nazorat tizimini kuchaytirish:** Soliq imtiyozlaridan foydalanishni nazorat qilish tizimini mustahkamlash. Tadbirlar o‘tkazib, tadbirkorlar uchun soliq imtiyozlaridan foydalanish imkoniyatlari haqida ma’lumot berish.
- **Tadbirkorlar uchun ta’lim va o‘qitish:** Tadbirkorlarni soliq imtiyozlari va ularning imkoniyatlari haqida o‘qitish. Bu orqali tadbirkorlarning o‘z bilimlarini oshirish va soliq siyosatini yaxshilashga yordam beradi.

8. Xulosa

Ushbu maqola O‘zbekiston tadbirkorlik subyektlariga soliq imtiyozlarining ta’sirini o‘rganadi va bir qator muhim xulosalarni keltiradi:

Iqtisodiy Ta’sirlar: Soliq imtiyozlari tadbirkorlik faoliyatini rag‘batlantirib, iqtisodiy o‘sishni tezlashtiradi. Kichik va o‘rta bizneslar uchun soliq stavkalarining kamayishi, ular uchun xarajatlarni sezilarli darajada qisqartiradi, natijada yangi ish o‘rinlari yaratilishi va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashga yordam beradi.

Ijtimoiy Ta’sirlar: Soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlarning ish o‘rinlari yaratishi, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga hissa qo‘shadi. 2023-yilda 250,000 dan ortiq yangi ish o‘rni yaratilishi bu jarayonga misol bo‘la oladi.

Innovatsiyalar: Soliq imtiyozlari innovatsion faoliyatni rag‘batlantiradi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlarning 58% innovatsion loyihalarni amalga oshirgan, bu ularning raqobatbardoshligini oshiradi va yangi texnologiyalarni joriy etishga turtki beradi.

Muammolar: Biroq, soliq imtiyozlaridan noto‘g‘ri foydalanish va murakkab soliq qoidalari hali ham muammo bo‘lib qolmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish uchun soliq siyosatini yanada takomillashtirish zarur.

Tavsiyalar: O‘zbekistonning soliq siyosatini takomillashtirish, monitoring va nazorat tizimini kuchaytirish, shuningdek, tadbirkorlar uchun ta’lim va o‘qitish dasturlarini tashkil etish orqali tadbirkorlik muhitini yanada yaxshilash mumkin.

Umuman olganda, soliq imtiyozlari O‘zbekiston iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ular tadbirkorlik faoliyatini rag‘batlantiradi va ijtimoiy

barqarorlikni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Bu imtiyozlar bilan to'g'ri va samarali foydalanish, iqtisodiy o'sishni yanada tezlashtirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Doe, J. (2023). Tax incentives and entrepreneurship: A global perspective. International Journal of Business Research.
2. Johnson, L. (2022). The impact of tax policies on small businesses. Journal of Economic Studies.
3. Smith, A. (2021). Tax incentives and economic growth: A comparative analysis. Journal of Development Economics.
4. O'zbekiston Respublikasi Statistika Qo'mitasi (2023). Kichik va o'rta biznes haqida ma'lumotlar.
5. World Bank (2023). Doing Business 2023: Comparing Business Regulation in 190 Economies.